

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสายและเชื่อมโยงกัน ทั้งระบบทุกสาขา

ภูมิปัญญาไทย (Thai wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเทคนิคการตัดสินใจผลิต ผลงานของบุคคล อันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอดพัฒนาปรับปรุง และ เลือกรองมาแล้วเป็นอย่างดีสามารถแก้ไขปัญห และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น(local wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิด ขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาคารุด เน้นชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุค สมัยความเหมือนกันของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เป็นองค์ความรู้ และเทคนิคที่นำมาใช้ใ้ นการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าล้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญ นิยมและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหาร หรือตำรับตำราต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป อาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๑๐ ลักษณะได้ดังนี้

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา – ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่ง เกี่ยวกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักนั้นได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคม โดยการผสมผสานกับความ เชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม – เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ดั่งามที่ คนในท้องถิ่นสร้างขึ้นมา โดยเฉพาะเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจคนในสังคม ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมี ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญใน ประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน – เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะต่างๆโดยการนำ ทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหลังจากนั้นได้สืบทอดโดยการพัฒนาอย่างไม่ขาดสาย กลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน – นอกจากมนุษย์จะนำอาหารมาบริโภคเพื่อการ อยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้ เพื่อให้อาหารที่มีมากเกินไป ความ ต้องการสามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานานซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการ ดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังนำผักพื้นบ้านชนิดต่างๆมาบริโภคอีกด้วย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน - การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลายโดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการเล่นที่ประดิษฐ์มาจากธรรมชาติซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม - ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากสร้างสรรค์ของแต่ละภาคเราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏกระจายอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน - ภูมิปัญญาประเภทนี้ส่วนมากแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคม ซึ่งมีส่วนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่างๆ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน - ภูมิปัญญาประเภทนี้เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสี่ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม - เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นถือเป็นการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมชั้นเยี่ยม ซึ่งปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาประเภทนี้เท่าที่ควร หากมีการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมให้แก่เยาวชน จะเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพชนได้อีกทางหนึ่ง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ - เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา ทำไร่ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิตเพื่อแก้ปัญหาหรืออ้อนวอนเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกและเพื่อเพิ่มผลิตผลทางการเกษตรดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตรทั่วทุกภูมิภาคของไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๑๑ สาขาดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม
๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๓. สาขาการแพทย์แผนไทย
๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน
๖. สาขาสวัสดิการ
๗. สาขาศิลปกรรม
๘. สาขาการจัดการองค์กร
๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม
๑๐. ศาสนาและประเพณี
๑๑. สาขาการศึกษา

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (๒๕๓๕) แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
๒. ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ
๓. ภูมิปัญญาด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ
๔. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน
๕. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ
๖. ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
๗. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน
องค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จ.สมุทรสงคราม

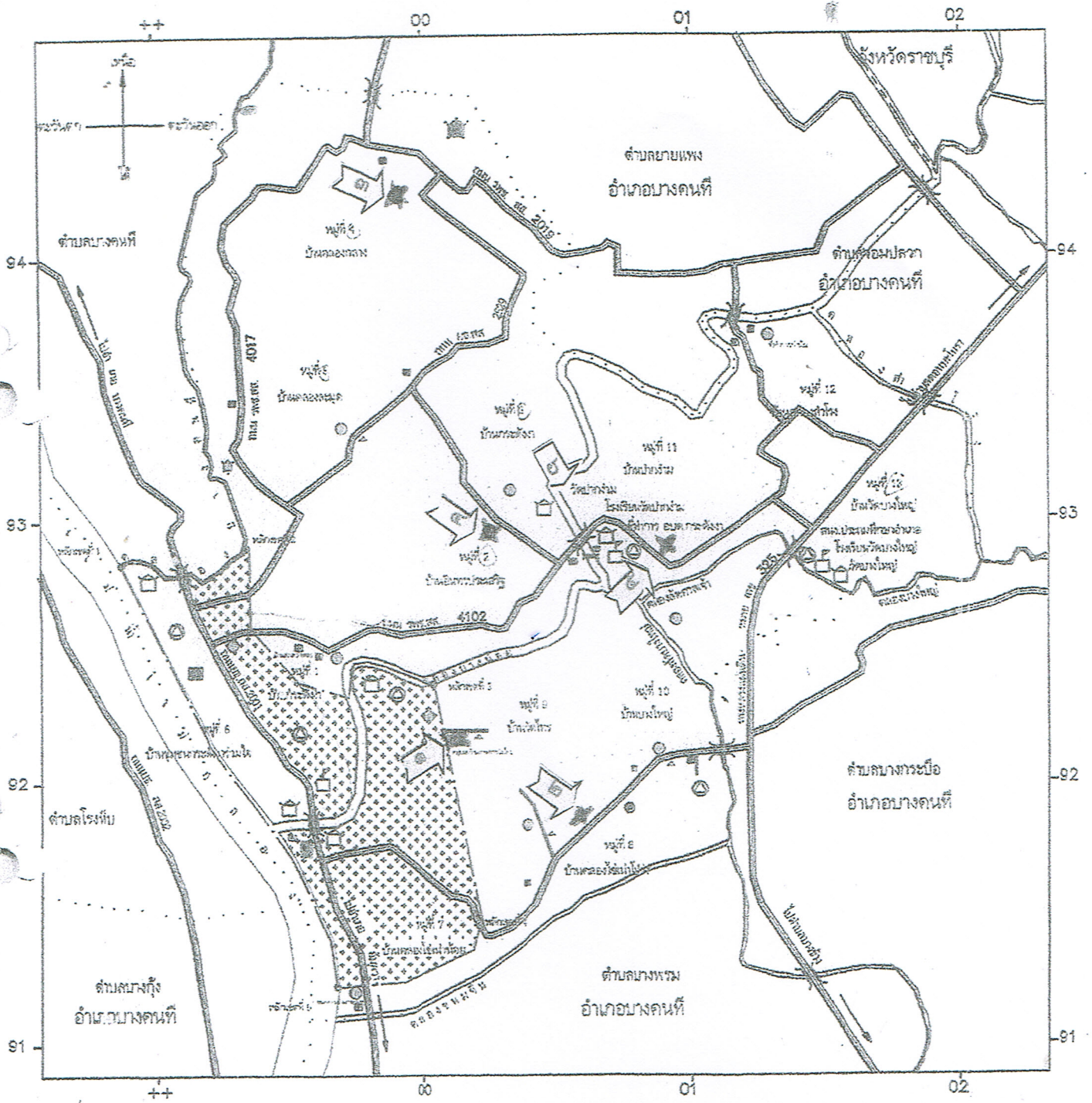
ที่	ชื่อ - สกุล	ที่ตั้ง	ประเภท	ความชำนาญ
๑	นางมาลัย สว่างวงศ์	๒๕/๑ หมู่ที่ ๓ ต.กระดังงา	ด้านอื่นๆ	ทำหมี่กรอบ
๒	นายวีรยุทธ จันทรงกุล	๘ หมู่ที่ ๔ ต.กระดังงา	ด้านศิลปกรรม	แกะสลักกะโหลกขอ
๓	นายปรีชา ศรีประภา	๔๓ หมู่ที่ ๗ ต.กระดังงา	ด้านศิลปกรรม	ทำบ้านทรงไทยจำลอง
๔	นางเยี่ยม กลั่นประดิษฐ์	๑๒๘ หมู่ที่ ๘ ต.กระดังงา	ด้านหัตถกรรม ด้านอื่นๆ	-การเย็บกระทงใบตอง สด -ทำขนมไทย
๕	นางจินตนา กลิ่นช้าง	๔๓/๑ หมู่ที่ ๙ ต.กระดังงา เป็นแหล่งเรียนรู้ การทำขนมไทย อบแห้ง	ด้านอื่นๆ	-แปรรูปขนมไทย เช่น ลอดช่องสิงคโปร์อบแห้ง และชาหริ่มอบแห้ง
๖	นายลำดวน จันท์เพ็ง	๓๔ หมู่ที่ ๑๐ ต.กระดังงา เป็นแหล่งเรียนรู้ การทำน้ำตาล มะพร้าว และ เกษตรผสมผสาน	ด้านเกษตรกรรม,ด้าน ศาสนาและประเพณี	-ทำน้ำตาลมะพร้าว -ทำเกษตรผสมผสาน -เลี้ยงไส้เดือนดิน -ตั้งศาลพระภูมิ -ตั้งเสาเอก
๗	นายชาลี จันท์หอม	๑๓ หมู่ที่ ๑๑ ต.กระดังงา	ด้านศิลปกรรม,ด้าน ศาสนาและประเพณี	-ช่างปูนปั้นลายไทย -ตั้งศาลพระภูมิ -ทำพิธีบวงสรวง เช่น งานหล่อพระ,งาน ทำบุญบ้าน,ตั้งเสาเอก -เป็นพิธีกรทางศาสนา
๘	นางประทีน จันท์หอม	๑๓ หมู่ที่ ๑๑ ต.กระดังงา	ด้านหัตถกรรม	-การเย็บกระทงใบตอง แห้ง

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน
องค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จ.สมุทรสงคราม

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่ตั้ง	ประเภท	ความชำนาญ
๙	นายชัยณรงค์ มูลด้วง	๖/๑๑ หมู่ที่ ๑๑ ต.กระดังงา	ด้านศิลปกรรม	-การแทงหยวกกล้วย -การทำบายศรี
๑๐	นางเมตตา ปัญจมาตย์	๙/๑๓ หมู่ที่ ๑๑ ต.กระดังงา	ด้านการแพทย์ไทย	-นวดแผนไทย,นวด ประคบสมุนไพร

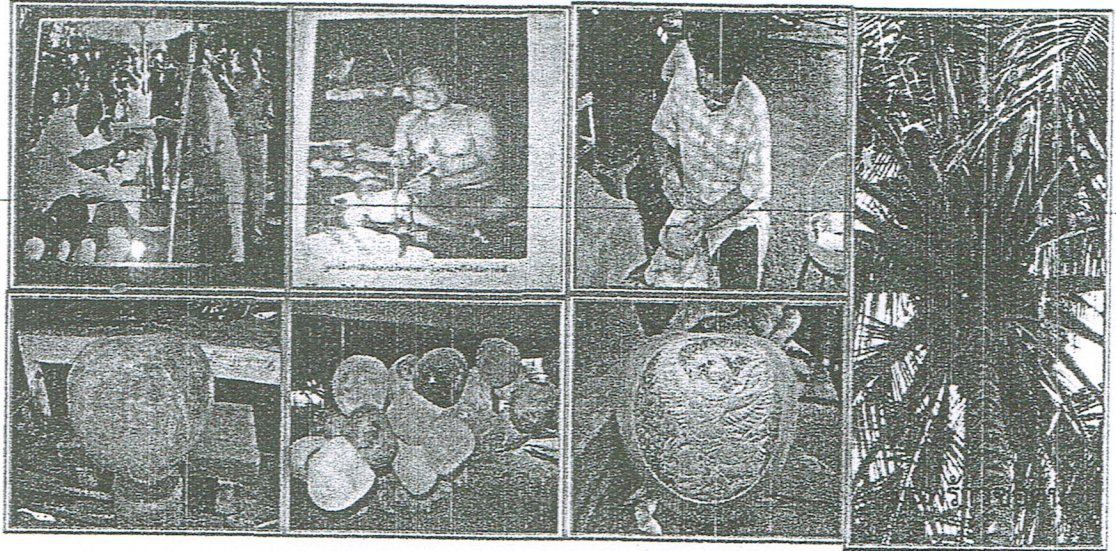
แผนที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

0.5 กิโลเมตร
มาตราส่วน 1:4,000

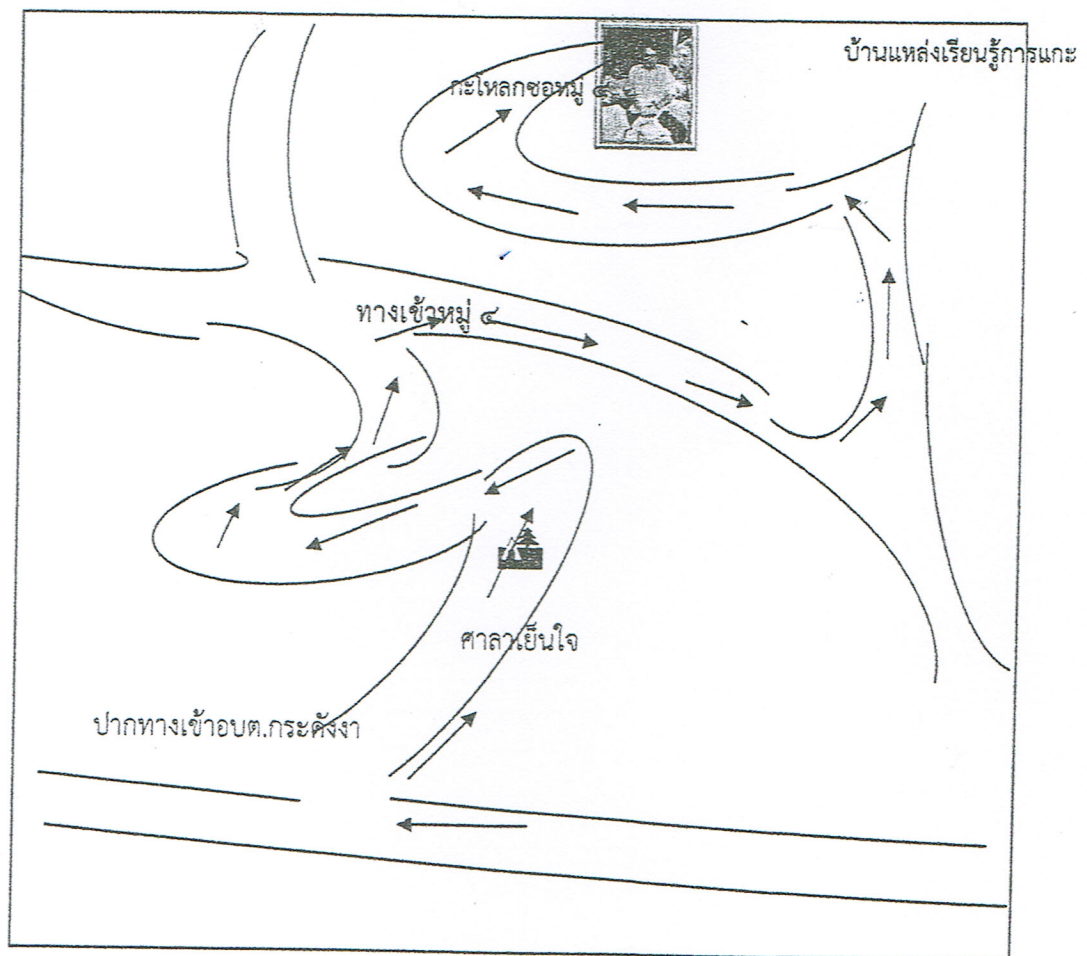

- เครื่องหมาย
- เขตองค์การบริหารส่วนตำบล
 - สถานที่ราชการ
 - โรงเรียน
 - สถานที่ตั้งชุมชน
 - หอระฆัง

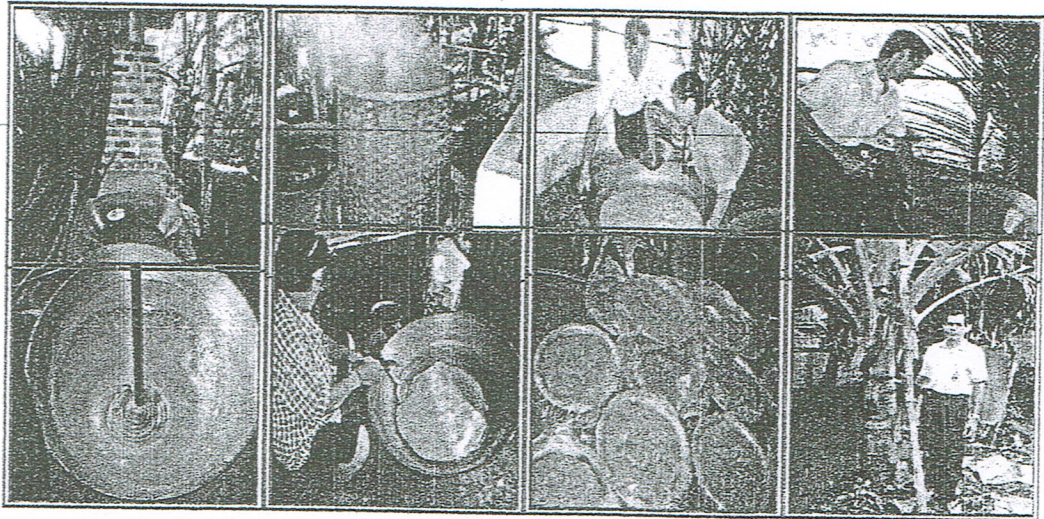
แหล่งเรียนรู้ การแกะสลักกะโหลกซอ หมู่ ๔ ตำบลกระดังงา

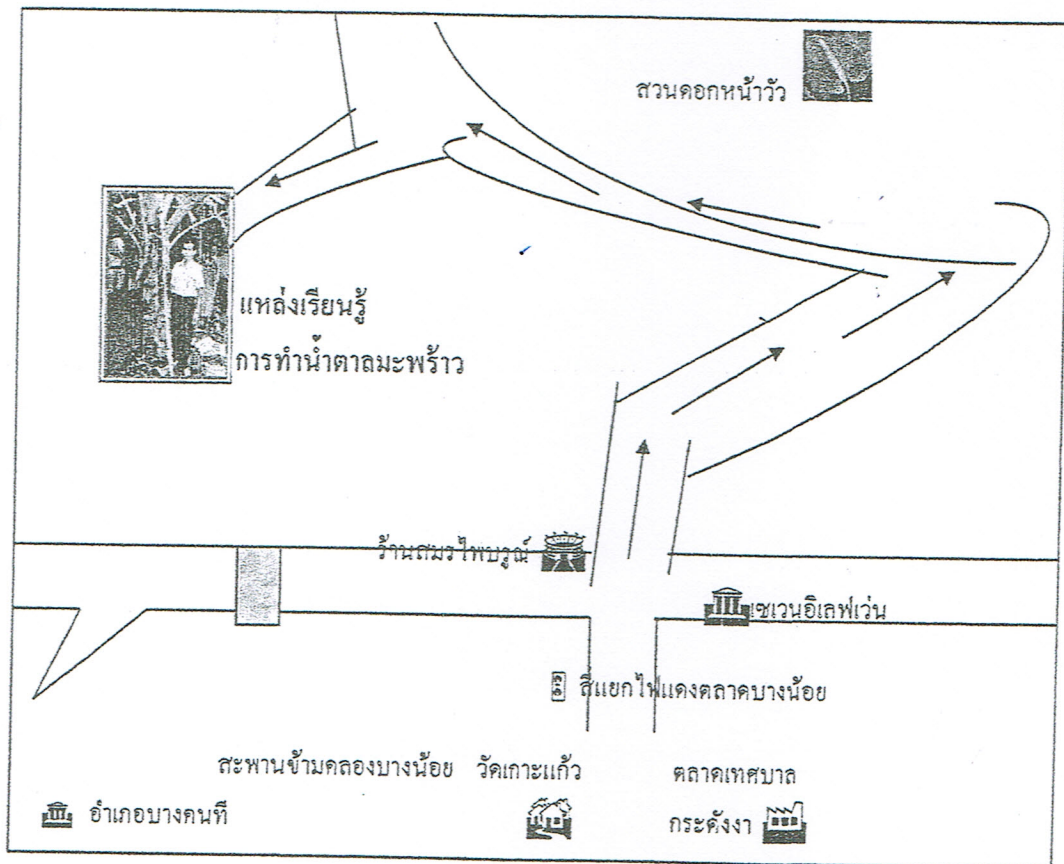
แผนที่ตั้ง แหล่งเรียนรู้ การแกะสลักกะโหลกซอ

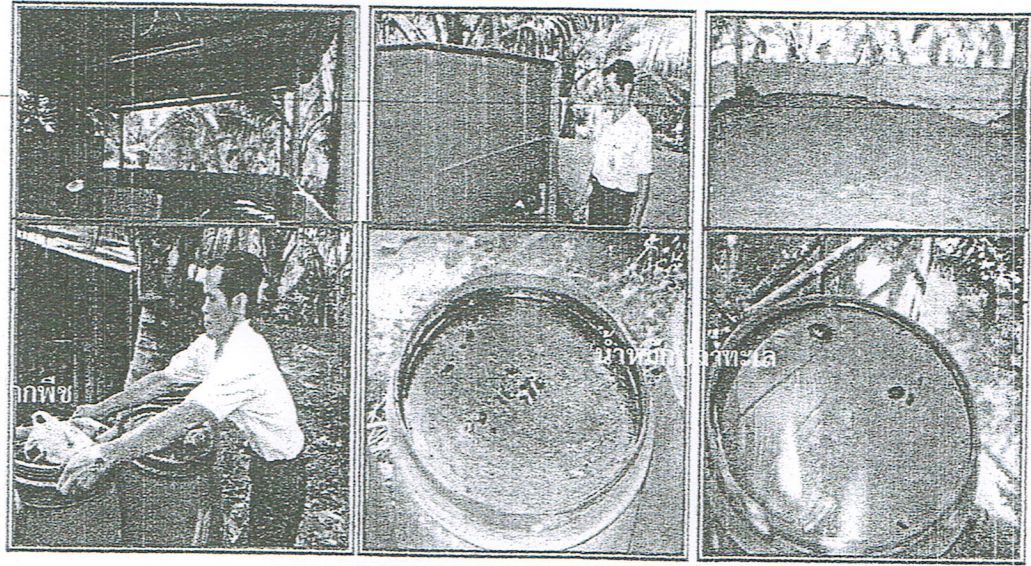
แหล่งเรียนรู้ การทำน้ำตาลมะพร้าว หมู่ ๑๐

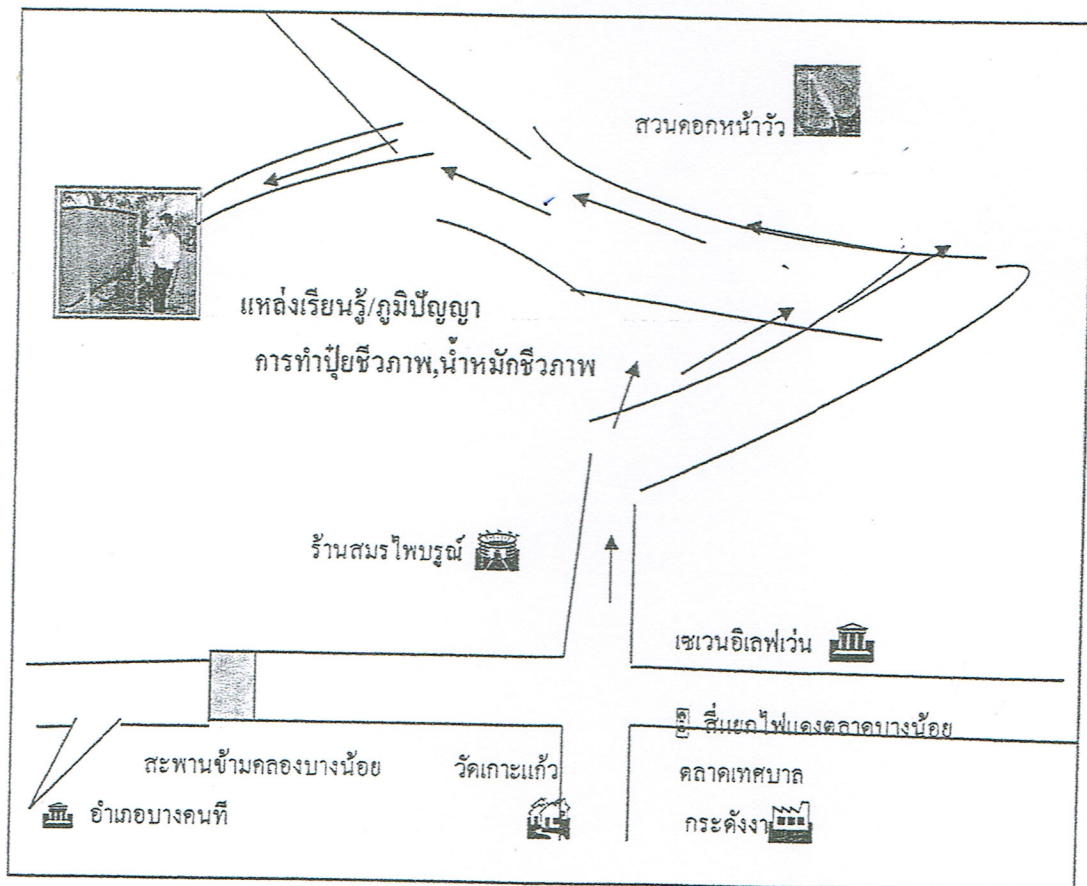
แผนที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ การทำน้ำตาลมะพร้าว

แหล่งเรียนรู้ ปุ๋ยชีวภาพ / น้ำหมักชีวภาพ หมู่ ๑๐ ตำบลกระดังงา

แผนที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ การทำปุ๋ยชีวภาพ , น้ำหมักชีวภาพ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมและด้านอื่นๆ

การเย็บกระทงใบตองสด

ทำขนมไทย เช่น ขนมใส่ไส้ , ขนมดอกจอก , ทองม้วน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมและด้านอื่นๆ

การเย็บกระทงใบตองสด

ทำขนมไทย เช่น ขนมใส่ไส้ , ขนมดอกจอก , ทองม้วน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปกรรมและด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี

-ช่างปูนปั้นลายไทย

-ตั้งศาลพระภูมิ

-ทำพิธีบวงสรวง เช่น งานหล่อพระ,งานทำบุญบ้าน,ตั้งเสาเอก

-เป็นพิธีกรรมทางศาสนา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม

เย็บกระทงใบตองแห้ง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์ไทย

